

Användbarhet och funktionalitet

- 1 **ANPASSNINGSBARHET OCH FLEXIBILITET**
- 2 **ERGONOMI**
- 3 **TILLGÄNGLIGHET OCH FRAMKOMLIGHET**
- 4 **TERMINOLOGI**
- 5 **LÄNKAR OCH KÄLLOR**

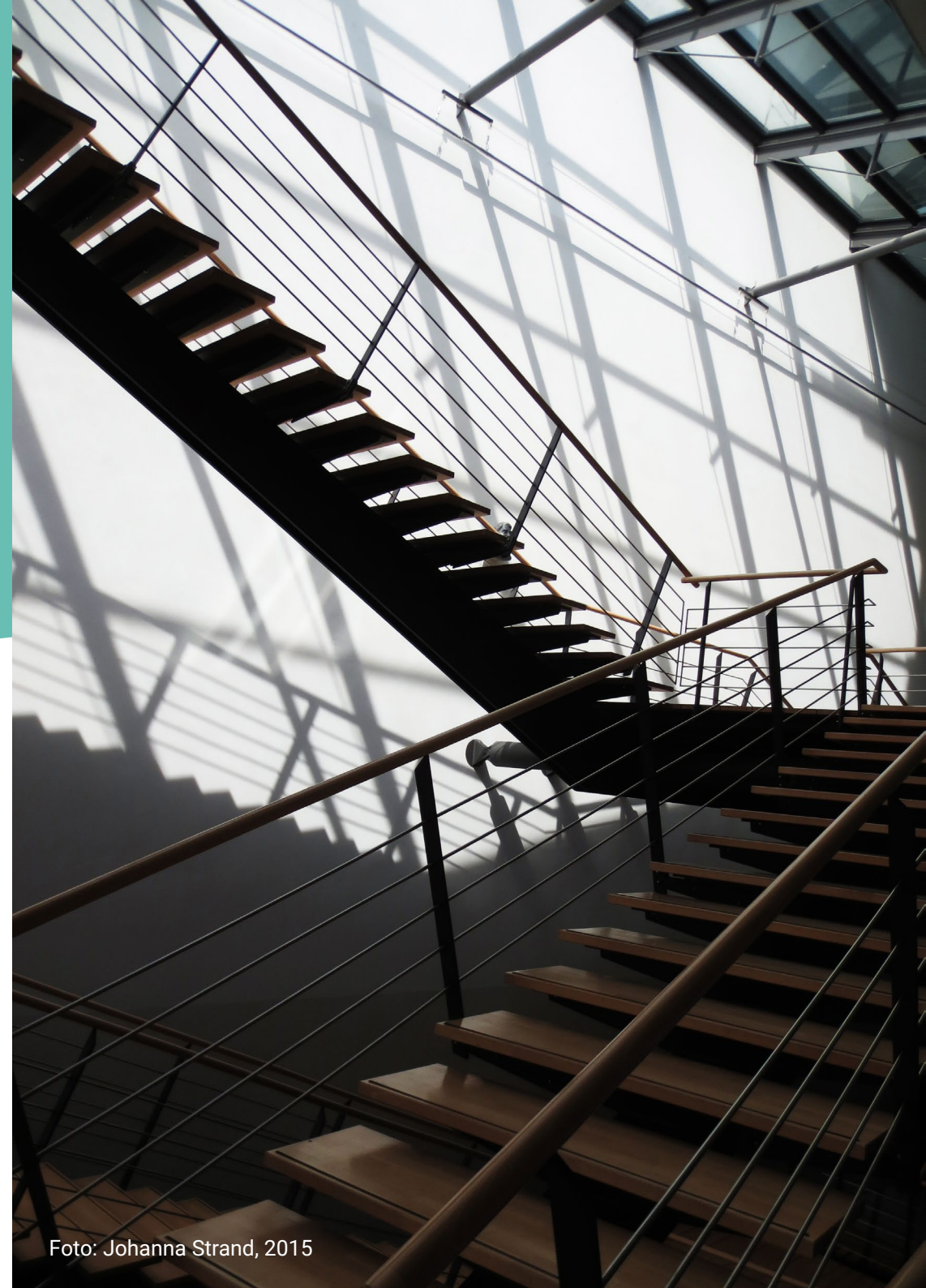

Foto: Johanna Strand, 2015

1 ANPASSNINGSBARHET OCH FLEXIBILITET

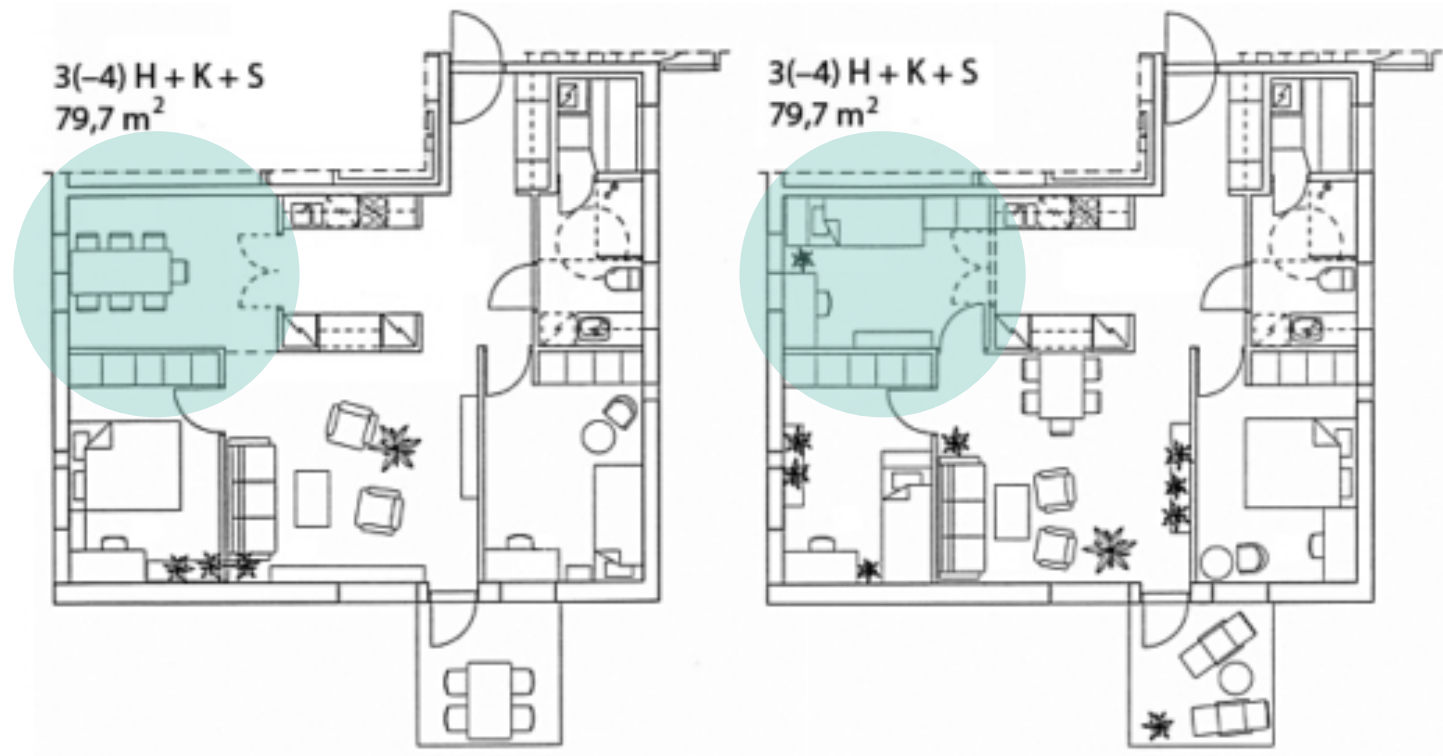
Målet med anpassningsbarhet och flexibilitet är att förbättra rummets användbarhet på lång sikt och att ge användarna större möjlighet att påverka användningen av rummet.

Begreppen **anpassningsbarhet**, **flexibilitet** och **multifunktionalitet** används vid planeringen av rummets olika användningsmöjligheter och framtida behov. Hur kan vi redan vid planeringen förutse kommande behov och skapa rum som är flexibla och anpassningsbara? Hur möjliggör planen utrymmets multifunktionalitet?

Ett färdigt minikök gör det möjligt att omvandla ett rum till en separat bostad, om rummet inte längre behövs för sitt ursprungliga ändamål.

<https://www.rakennustieto.fi/RT-kortet>
Ilmastonmuutos, Hillintä ja sopeutuminen RT 103170

Genom att placera köket på lämplig plats har man skapat betydande multifunktionalitet. Matvrån kan också användas för boende om matvrån placeras i vardagsrummet.

<https://www.rakennustieto.fi/>

RT-kortet

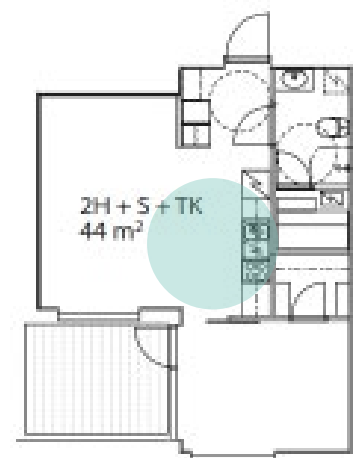
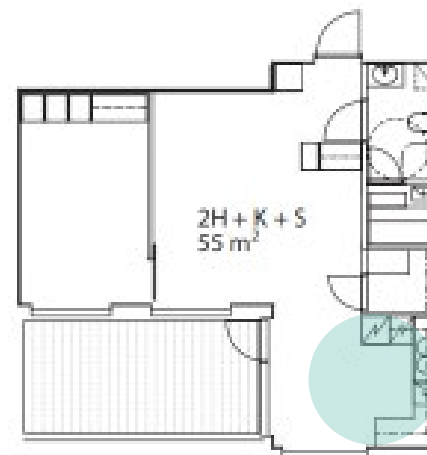
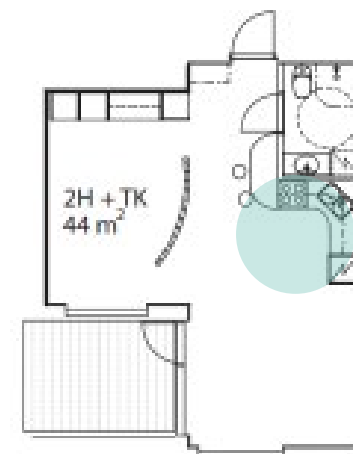
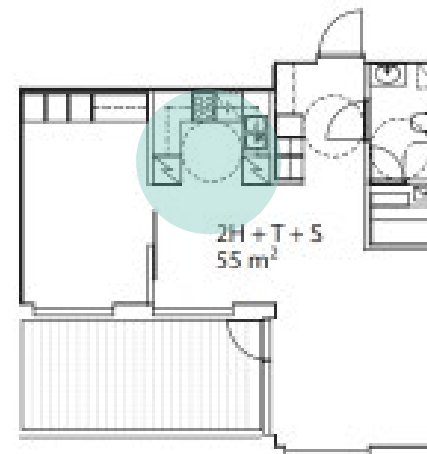
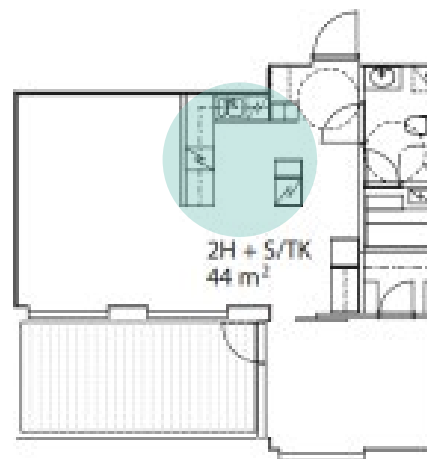
Muuntojousto asuntosuunnittelussa, RT 93-11232

I det vinnande förslaget för Arabiastranden fanns olika alternativ för tvårummare. Köket kunde placeras på olika platser, men badrummet hade ett fast läge med små variationer. I varje våning kunde man välja mellan en mindre och större tvåa, valet påverkade grannlägenheten. Lägenhetsfördelningen formades efter efterfrågan och styrdes via en webbtjänst.

<https://www.rakennustieto.fi/>

RT-kortet

Muuntojousto asuntosuunnittelussa, RT 93-11232

Ergonomi är ett brett vetenskapsområde som undersöker och utvecklar hälsosamma och effektiva sätt att arbeta och organisera miljöer för människor. Ergonomin tar hänsyn till individens egenskaper och hur man agerar i rummet.

Inom inredningsarkitektur har **fysisk ergonomi** varit det mest centrala delområdet. Numera tittar man inte bara på mått och måttanpassning, utan fäster också allt större uppmärksamhet vid **sensorisk ergonomi** – alltså hur våra sinnen påverkas av miljön.

Kognitiv ergonomi är också relevant vid planeringen av rum. Det är möjligt att förbättra till exempel välbefinnande genom att ta hänsyn till akustiken och visuellt buller i rummet redan i planeringsskedet.

REFLEKTERA

*Vilka faktorer
förbättrar
ergonomin i ett
klassrum?*

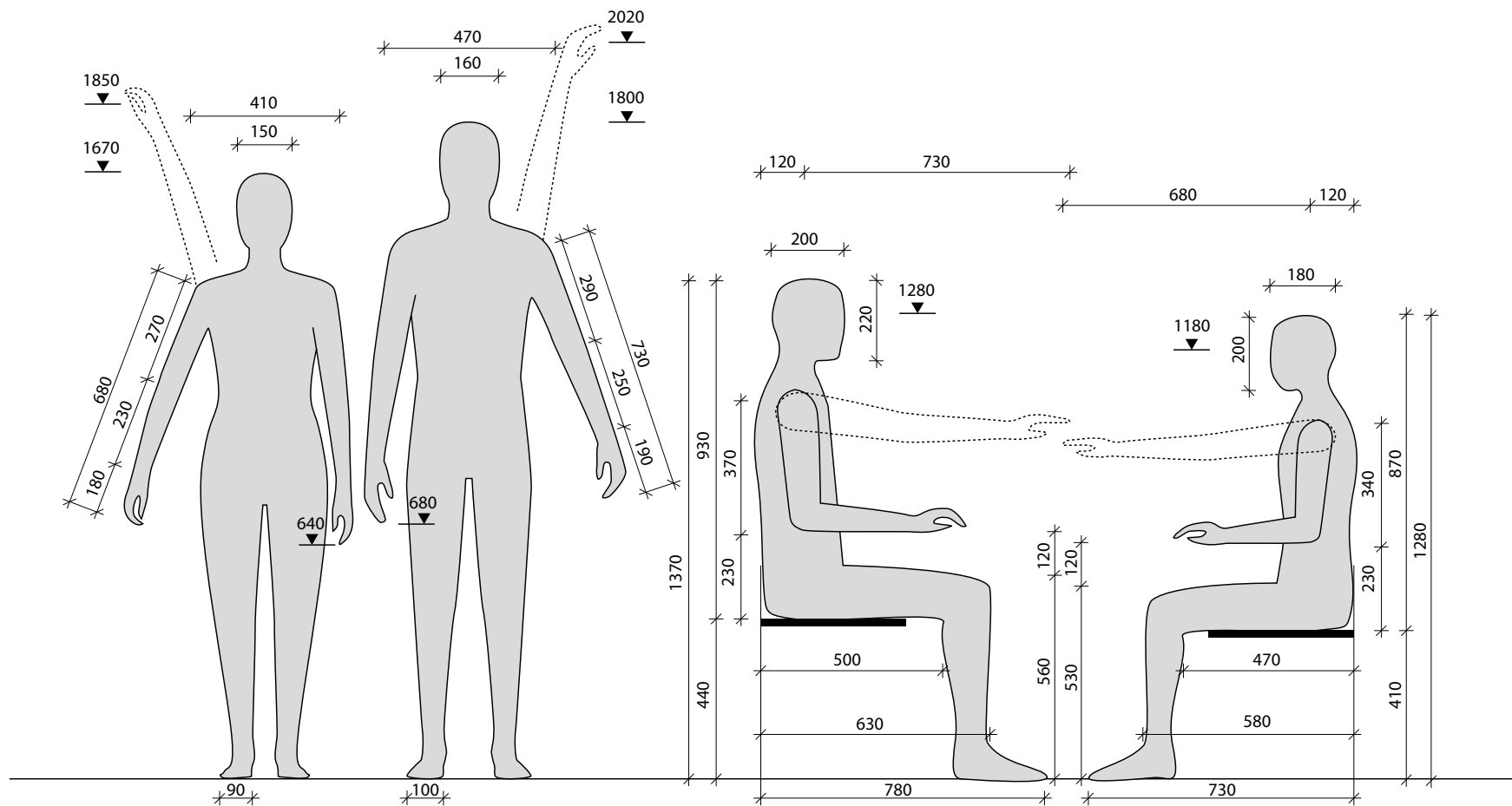

Bild 1. Genomsnittliga mått för kvinnor och män. Skalan är 1:20.

<https://www.rakennustieto.fi/>

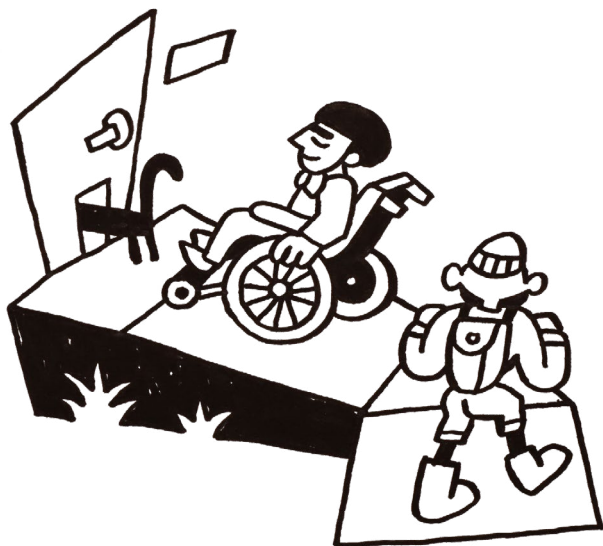
RT-kortet

Ihmisen mitat ja ulottuminen, RT 09-11137

3

TILLGÄNGLIGHET OCH FRAMKOMLIGHET

Tillgänglighet handlar om att man beaktar mänsklig mångfald vid planering, genomförande och underhåll av den byggda miljön.

Många av oss behöver tillgängliga tjänster, men alla vinner på att miljön är tillgänglig. Tillgänglighet handlar alltså inte bara om personer som använder rullstol utan om alla som vistas i miljön. Tillgängligheten är bra för personer som använder sig av hjälpmedel, föräldrar med barnvagn, personer som bär resväskor och kvinnor som väntar barn.

Utöver den fysiska tillgängligheten tar man också hänsyn till faktorer som gäller syn, hörsel, uppfattningsförmåga och kommunikation. Bland annat personer med sensorisk överkänslighet gynnas av detta.

Begreppen tillgänglighet och framkomlighet används ofta tillsammans.

Utgångspunkten för planeringen bör vara att skapa miljöer som fungerar för alla användare. Genom att beakta olika behov och begränsningar redan vid planeringen slipper man bygga separata, ofta tillfälliga, tillgänglighetslösningar i efterhand.

Med **framkomlighet** avses främst den fysiska miljön, till exempel byggnader, utomhusområden och kollektivtrafik.

Med **tillgänglighet** avses ofta den "immateriella" miljön, till exempel information, webbplatser, tjänster och attityder. Gemensamt för de båda begreppen är att både den fysiska miljön och till exempel digitala tjänster bör vara lämpliga och tillgängliga för alla, oavsett funktionsförmåga.

En miljö eller byggnad är tillgänglig när den fungerar för användarna och känns trygg och trevlig, och när det är lätt att nå alla rum. I en tillgänglig miljö är rummens funktioner så lättanvända och logiskt organiserade som möjligt.

<https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>

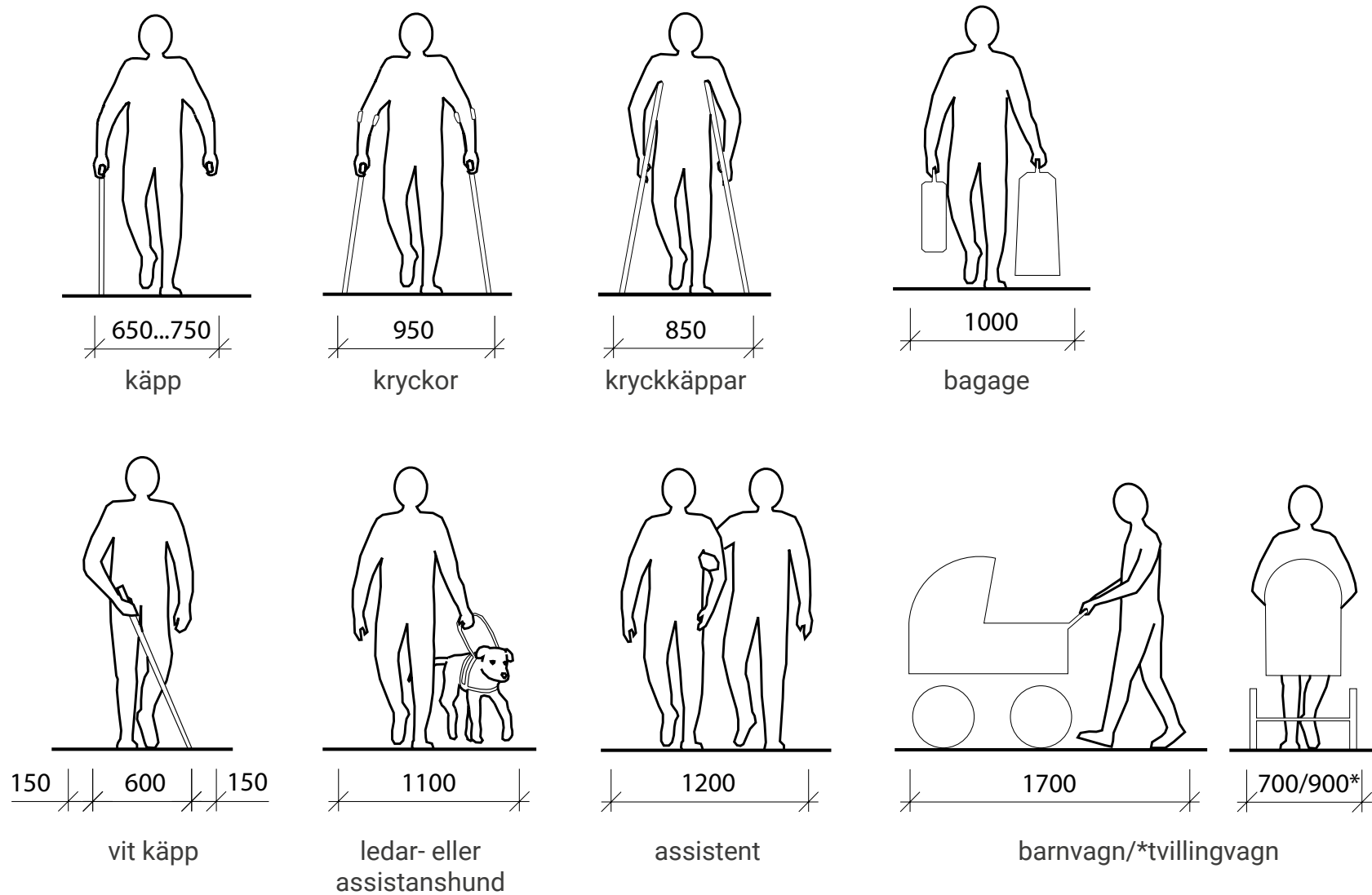

Bild 6. Utrymmesbehov

Ergonomi är ett vetenskapsområde som undersöker samspelet mellan människan och delar av den fysiska miljön. Som yrkesområde tillämpar ergonomin teoretiska principer, kunskap och metoder i syfte att optimera både människans välbefinnande och systemets effektivitet.¹

Mångsidig användbarhet innebär att en byggnad, bostad eller ett rum kan anpassas till olika behov eller förhållanden utan byggnadstekniska förändringar. Detta kräver flexibla och anpassningsbara planlösningar, rum och passager.²

Anpassningsbarhet och flexibilitet innebär att en stadsstruktur, byggnad, bostad eller ett rum kan anpassas efter olika användningssituationer och förhållanden.³

Visualiseringsbilder eller illustrationsbilder

används för att presentera planeringen på ett verklighetstroget sätt. Bilderna kan vara perspektivritningar eller bilder som bygger på 3D-modeller. Med hjälp av visualiseringsbilder kan man bedöma om planeringen motsvarar önskemålen innan den genomförs. Visualiseringsbilder är inte nödvändiga för själva genomförandet, men de är ett bra och tillgängligt verktyg för att kommunicera planeringen till kunden.

¹ <https://www.ergonomiayhdistys.fi/ergonomia/mita-ergonomia-on/>

² (RT 103058 och RT 93-11232)

³ (RT-kort RT 93-11231)

6

LÄNKAR OCH KÄLLOR

<https://www.ergonomiayhdistys.fi/ergonomia/mita-ergonomia-on/>

<https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>

<https://www.rakennustieto.fi/>

Anvisningskort från Rakennustieto

Muuntojousto asuntosuunnittelussa, RT 103058, RT 93-11231 och RT 93-11232

Ihmisen mitat ja ulottuminen, RT 09-11137

Esteetön liikkumis- ja toimintaympäristö, RT 103141

Toimistotilat, työpistesuunnittelu, RT 95-11153

Ilmastonmuutos, Hillintä ja sopeutuminen, RT 103170

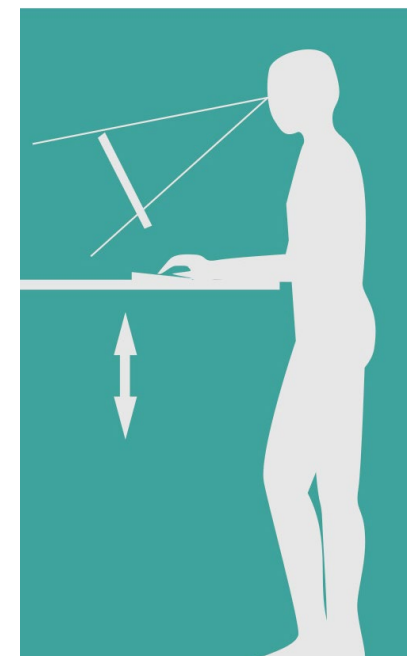
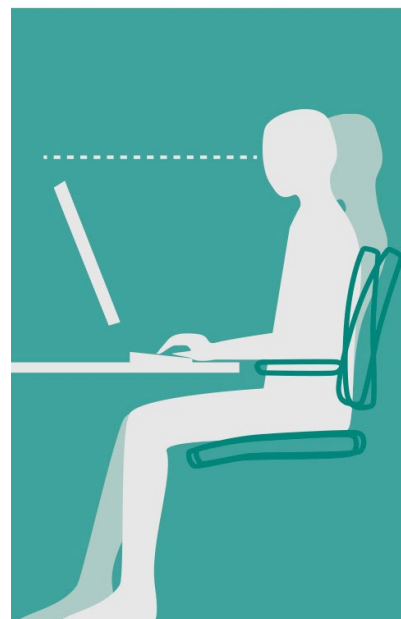

Planera en egen arbetsstation.

Kartlägg utgångsläget:

- ◆ Vilken slags arbete utför du?
- ◆ Finns det andra som arbetar på samma ställe?
- ◆ Vilka krav ställer arbetet på omgivningen?

Redovisa din planering i form av en planritning och en visualiseringsbild.

RT-kortet
Toimistotilat, työpistesuunnittelu
RT 95-11153, Bilderna 3 och 4